

Poors' Portion

פורים תשע"ו

fourteenth day of the month of Adar as an occasion of gladness and feasting, for holiday-making and for sending delicacies to one another.

²⁰ Mordechai recorded these events and sent letters to all the Jews throughout the provinces of King Ahasuerus, near and far, ²¹ charging them that they should observe annually the fourteenth and fifteenth day of Adar, ²² as the days on which the Jews gained relief from their enemies, and the month which had been transformed for them from one of sorrow to gladness, and from mourning to festivity. They were to observe them as days of feasting and gladness, and for sending delicacies to one another, and gifts to the poor. ²³ The Jews undertook to continue the practice they had begun, just as Mordechai had prescribed to them.

ובשלוח מנות לרעיו שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים" וכו', אמנם יש שכתבו שיש להקדים משלוח מנות למתנות לאביונים כי כן סדרא דקרא "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

וכל זה דווקא כששניהם לפניו ואפשר לו לקיים מיד או כששניהם אינם לפניו וצריך לחזור אחריהם, אבל אם עני לפניו ורעהו אינו

above context become extraordinary. Consider, first, the reading of the Megillah:

Every *Shabbos* and *Yom Tov* morning, and every fast day following the reading of the Torah at *Minchah*, a selection from the Prophets is read with blessings. Every *Tishah B'Av* evening, the entire Book of *Eichah* is read without the preface of a blessing. Thus, the essential practice of reading Scripture publicly is not unique to Purim, but Purim is the only time one must both read Scripture (other than the Pentateuch) from a parchment scroll and recite blessings over the reading.

Then, comes a second *mitzvah* of Purim, *mishlo'ach manos*, sending food packages to a friend; and a third *mitzvah*, *matanos la'evyonim*, gifts to the poor; and a fourth *mitzvah*, *seudas Purim*, the festive meal. None of these is unique as are blowing the shofar on Rosh Hashanah, handling the *lulav* and *esrog* on Succos, or eating *marror* and *charoses* on Pesach. There are other times during the year when we read from the Scriptures; when we send gifts to friends and to the poor; and when we enjoy a hearty meal.

* But then, if Purim is a celebration of a miracle disguised as a natural event, then the fulfillment of Purim should also appear as something natural, although in reality it is not. One must be aware, while listening to the reading of the *Megillah*, sending food packages to friends, giving gifts to the poor, or enjoying a festive meal, that all may appear "natural" — but in reality are not. Instead, one must be mindful of loftier meanings. It is simpler to be reminded of faith when doing something exotic; it is more difficult to be so reminded when we are doing something ordinary. But then, once reminded, the ordinary becomes extraordinary.

In a very special way then, Purim is an annual reminder of the very special way the Almighty takes care of His children: He is always there even when they do not realize it.

2

הוכחתי 113

בשביל מה תקנו בפורים משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובשאר נסים לא תקנו זאת?

3 ט"ו תמוז

למה לא נאמר "וצדקה לאביונים", הרי ענינה של זו המצוה היא "צדקה", שכוונת המצוה היא לנתינת צדקה.

4

השרון

מגילת אסתר

הבצלת

ק"מ ק"מ

הלא מעתה נראה מבואר היטב, מה שלא תיקן מרדכי בתחילה מצות מתנות לאביונים לפי שבתחילה תיקן מרדכי לעשות את ימי הפורים יום טוב, וא"כ אילו היה זה יום טוב, הרי שכבר מעיקר דין יום טוב כך הוא הדין וכך היא המידה שהוא מחויב לשמח את האומללים, כדי שתהא זו שמחת מצוה ולא שמחת כריסו, ולפי לא היה מן הצורך לתקן תקנה זו של מתנות לאביונים, כי בלא"ה מחויבים היו בכך מחמת לתת דחובת יו"ט.

תשובות

סימן תרצד — הלכות פורים

פסקי

תקעב

סימן תרצד

משלוח מנות ומתנות לאביונים — איוו מהן יש להקדים, ואכילה קודם קיום מצוות אלו

א. סעי' א', שו"ע: חייב כל אדם ליתן לפחות

שתי מתנות לשתי עניים (לכל עני מתנה אחת). הקדימו הטור והשו"ע לפרש דיני מתנות לאביונים לפני דין משלוח מנות (המפורשים לקמן סי' תרצ"ה) ללמדנו שיש להקדים מיד אחרי התפלה לקיים מצוות מתנות לאביונים לפני משלוח מנות, שהיא מצוות היום העיקרית, וכדברי הרמב"ם (המוכח במ"ב סק"ג) "מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו"

ובזה יתבאר גם החילוק שבין הפסוקים, שלעיל נאמר "משלוח מנות" - בכתוב מלא, שכן שם לא הוזכרה מצוות מתנות לאביונים, ואכן ודאי שיש להרבות במשלוח מנות, כי מצד עצמו מצוה גדולה היא, שהרי מטרתה להרבות אתה ושלוש בין איש

לרעהו. וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' תרצה סעיף ז) על פי לשון הרמב"ם (שם): "וכל המרבה לשלוח לריעים - משובח".

אולם בפסוק שלפנינו, בו מוזכרים גם "משלוח מנות" וגם "מתנות לאביונים", אם כן יש צורך להבחיר איזה מהם עדיף, ועל כן נכתב "ומשלח מנות" בכתוב חסר, לעומת "ומתנות לאביונים" בכתוב מלא, ללמדך כי מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים, מלהרבות בסעודות ובשלוח מנות לריעיו.

7

"וקודם שישלח המתנות לאביונים יאמר בשמחה עצומה "לשם יחוד וכו' הריני מוכן לקיים מצות עשה שכתוב בתורתנו הקדושה שצוני יוצרי ובוראי ברוך הוא ובורך שמו של "נתן נתן" ושל פתוח פתוח, וגם מצות עשה של קבלה "ומתנות לאביונים" (יטו"ה יב.)

8 יטו ר' אשר שאול מערכי לב

מיסודו של ר' צדוק בספרו מתבאר שארבעת מצוות היום: קריאת המגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים, מכוננות כנגד ארבעת הדברים שישאל זכו בימי מרדכי: אורה, שמחה, ששון ויקר, שע"ז דרשו חז"ל (מגילה פ"ז ע"ב) אורה זו תורה, שמחה זה יו"ט, ששון זו מילה ויקר אלו תפלין, ועיון שם שקישר הדברים ע"פ סוד. וכאן נעמיד את קשר הענינים על דרך המוסר.

מגילה, צירוף פרטים למערכה

ליהודים היתה אורה - זו תורה, כנגד קריאת המגילה. המבין יבין, כי השגת אור הוא התעלות, והתעלות של ישראל מעל אומות העולם אינה אלא בתורה, כפי שאנו מכרכים, אשר בחר בנו מכל העמים, ע"י, ונתן לנו את תורתו. ועל ידי מציאות הדבר המכיל בין ישראל לאומות שהוא התורה, אין מקום אחיזה לעשיו. ואמנם כיאת עמלק על ישראל היתה רק לאחר שהבדלה זו נפמטה על ידי, ויחננו ברפידים - שרפו ידיהם מדרכי תורה" (פנהדרין ק"ו ע"א).

* אלא שמצאנו שקבלת התורה לא הושלמה עד נס פורים (שבת פ"ה, ע"א), אם אתם מקבלים התורה וכו', אמר ראב"י מכאן מודעה רבא לאורייתא, אמר רבא אעפ"כ הדור קיבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו

וקיבלו, קימו מה שקיבלו כבר". הטעם שקבלת התורה לאחר יציאת מצרים נקראת קבלה מאונס, וקבלת התורה בימי מרדכי ואסתר נקראת קבלה מרצון, הוא כי לאחר יציאת מצרים כשראו את כל הנסים שמיציאת מצרים עד קבלת התורה, הופקעה מהם הבחירה והיו "מוכרחים" בקבלת התורה, ואילו בימי מרדכי ואסתר לא היו הנסים גלויים, שהרי הנס היה מורכב ממעשים בתקופות נפרדות ושונות, וכי מי מאתנו רואה בעובדות השונות שקרו בעולם במשך השנתיים האחרונות מערכה אחת? אלא שזכו ישראל וראו את ההשגחה הפרטית בקשר בין מעשים שאירעו לאורך שנים רבות. בקבלה זו לא היו ישראל "מוכרחים", ולפיכך היא נקראת קבלה מרצון, (ועיי' מדרש תנחומא, פרשת נח ג', שהאונס בקבלת

משלוח מנות, סילוק ה"סתירה" באר"ה

9a

שמחה זה יום טוב, כנגד משלוח מנות. בכחה של מצות שמחה יום טוב, ניתן להפך את הנשמיות לרוחניות, וזאת על ידי שמקדש את האכילה ואת השתיה לשם מצות שמחה, בכחינת, הציו לד' והציו לכם, ומושפעת מיעתא דשמיא מיוחדת כיום טוב, והמעשה הנשמי הופך להיות קדוש.

9b

אמנם, גם לאחר ישוב הסתירה שבתוך האדם עצמו, עדיין נשארת סתירה בעולם בין אחד לחבירו, שהרי כל אחד וה"אני" שלו, והסתירה בעולם פוגמת את השמחה. כדי ליישב סתירה זו באה מצות משלוח מנות איש לרעהו שתכליתה להרבות רעות. ומעתה שורה השמחה במילואה, ולכן, "שמחה - זה יום טוב - כנגד משלוח מנות".

מתנות לאביונים, התרמות למידותיו

10

ששון זו מילה, כנגד מתנות לאביונים. מידת החסד היא המידה בה נבדלים ישראל שהם, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים" (יבמות ע"ב, ע"א), מאומות העולם. החסד שאנו מוצאים לפעמים אצל אומות העולם מכואר כגמרא (בבא בתרא י', ע"ב) שהוא חסאת, כמו שנאמר (משלי י"ד, ל"ד), "חסד לאומים חסאת", והיינו שאין כגוי מידה של נתינה. המדריגה הגבוהה ביותר אצל גוי, היא ההכנה שלטובתו עדיף שלא יתקיים בעולם בעצמו. או שהוא כונה בית חולים שמא יודקק לו לעצמו... וגם ברחמנות עצמה, קיימים שני סוגים, יש שמרחם באמת על הזולת, ויש רחמנות, כפי שכותב הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל (על פר' וירא) בשם חובות הלכות, שהיא רחמנות על עצמו, כלומר

שאינו יכול לסבול את זעקתו ואת יללתו של הזולת, וכדי להינצל מצערו הוא, הריהו נותן לזולת ונפטר. אבל עשיית חסד מהור רק לשם נתינה אינה אלא אצל ישראל.

* והחסד בזה, שמקורה של מידת החסד היא כמצות והלכת בדרכיו, וכפי שביארו חז"ל (סוטה י"ד, ע"א), "מה הוא רחום, אף אתה רחום. מה הוא חנון, אף אתה חנון. מה הוא גומל חסדים, אף אתה גומל חסדים". והיות וגמילות חסד של הקב"ה אינה אלא לשם נתינה, ומאחר שרק ישראל הם הקשורים להקב"ה, אין מידת הנתינה שרויה אלא בישראל, וכיון שהכרית המקשרת בין הקב"ה לישראל הוא ברית מילה, נמצא שכרית מילה הוא המקור למידת החסד, "וששון - זו ברית מילה - כנגד מתנות לאביונים".

וזהו עליונותו של ששון על שמחה. שמחה היא הכנעת הגוף אל הנשמה, ואילו ששון הוא עשיית הגוף לנשמה. דרכו של עולם שגם הנותן צדקה, שואל על המקבל, שמא לא יתן לו. מקור השאלה היא ההכרעה של האדם בין הנשמה החפצה ליתן, לבין הגוף שאינו רוצה ליתן. כפורים ששולט בו מידת ששון - עשיית הגוף לנשמה, אין למקבל אלא צד אחד - ליתן. ולכן כפורים, כל הפושט יד נותנים לו" (או"ח סי' תרצ"ד סעיף ג') ללא כל שאלות.

מסילות באור החסידות 11424 ערך ר' יצחק טייטלבוים קי"ה תש"א

עלה ז': לקבלת התורה נדרשות התכללות ונתינת צדקה

במשנת כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע למדנו, כי מצוות 'משלוח מנות' ומתנות לאביונים' הן הכנה דרבה לקבלת התורה מאהבה המתעוררת מדי שנה בימים אלו. וכדלהלן:

מתנות לאביונים

התורה הק' ניתנה בצדקה וחסד, כי אין שום שכל אנושי יכול להשיג איך אפשר לאנשים חומריים לקבל הארת אור התורה שהיא גבוהה ונשגבה פי כמה מבינת ומדלות השגתם, ולכן תיקנו חז"ל ליתן 'מתנות לאביונים', כי ע"י צדקה וחסד בין איש לרעהו מתעורר ג"כ למעלה צדקה וחסד, שהקב"ה יזכנו לקבל אור התורה על אף שאיננו ראויים לכך.

13

ונראה לפי מה ששמעתי בשם הסבא דצ"ל מקלם על מה שחז"ל אומרים "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין" חז"ל מלמדים אותנו בזה, שאם רואים אנו אנשים עושים מעשי השחתה גדולים, אל יחשוב כל אחד מה נוגע לי הדבר? אני אף פעם לא אניע למעשי השחתה כאלה, אלא כל הרואה השחתה, אפי' אם הוא צדיק ורחוק כרחוק מורח ממערב מהשחתה כזו, צריך לגדור לעצמו גדרים וסייגים שלא יגיע להשחתה כזאת.

* כי אף האנשים המשחיתים שעשו את מעשי ההשחתה לא בפעם אחת הגיעו אליהן, אלא כבר היה גרעין ראשון שממנו צמח וגדל הרע לאט לאט, וא"כ יכול להיות שאמנם רחוק אני מקצה האחרון של ההשחתה, אבל

אולי קרוב אני להתחלה, אולי עדיין ההשחתה אצלי בגרעין הראשון שלה שממנו אפשר לה לצמוח ולהתפתח, לכן יזיר עצמו מן היין שזהו התחלת סוטה עכ"ל.

* לפי זה אפשר לומר כשראו חז"ל בהמן הרשע מידה רעה שאין למעלה הימנה, שהפסוק מעיד שלא היה לו שום תביעות לבני ישראל כי כולם השתחוו לו, רק מרדכי לבדו לא רצה להשתחוות לפניו, ויבכו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו מפני שלא היה לפי כבודו להתעסק עם יהודי אחד, רצה להרוג ולאבד את כל היהודים טף ונשים החפים מפשע, וזהו השחתה שאין למעלה הימנה, להרוג עם שלם בשביל נגיעה פרטית.

וכשבני ישראל ראו עד כמה מגיעות מידות רעות והשחתה של בני אדם, שבשביל נגיעה קלה יכולים להחריב עולם מלא, תיכף קיימו את הגמ' "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", והתחילו לתקן ולשפר מידות בני האדם איך לכבד את חבריו, זה מסמל "משלוח מנות", ולהרגיש את צער חבריו ולעזור אחד לשני, זה מסמל "מתנות לאביונים", מפני שיש באדם כ"כ הרבה מן הרע שהוא עלול להחריב עולם מלא בשביל נגיעה קלה.

(כ"כ חסד) נ"ל

עניי פורים ישראל 12

יב) משלוח מנות ומתנות לאביונים לתפוס במידת השלום- הבית קיבול לכל התורה

כתוב בסוף המגילה "דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל ורעו", והוא באמת עיצמו של יום, להרבות באהבה ואחזה במשלוח מנות איש לרעהו ולרחם על האביונים, בפשוטו הוא בכדי להראות את ההיפך מקטרונו של המן שעם ישראל מפוזר ומפורד בין העמים.

אולם בפ"י הגר"א (על המגילה שם) מבאר את עומק הענין, והוא דהנה המדות טובות הם כלל המצוות וכמ"ש כל הכועס כאילו עוע"ז והמספר לשה"ר ככופר בעיקר וכן כולם, והמצוות הם פרטים של כלל זה, ולכן לא נכתבו המדות בתורה, (וכ"כ מהר"ח ז"ל בשערי קדושה), ומדת השלום הוא כלל הכלי לכל המדות והוא הלבוש של כל המדות וד"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, ובמתן תורה נאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, דבכדי שיוכלו לקבל את התורה בדרך אותם בשלום שהוא כלל כל המדות, וכל המדות הם כלל כל המצוות עכ"ל.

* כלומר דעיקר התורה היא ללמוד ע"מ לעשות, ולולי זה אפי' תורה אין לו, והעשייה של כל התורה היא תיקון המדות שהם כלל כל המצוות, וע"י נעשה קנין בנפש לכל התורה, וכלל כל המדות הוא מדת השלום שהוא המדה הכללית הנושאת את כל המדות, והוא מדת ה"כי כל" שבנפש הנושא את כל הכחות בו, והוא הנושא בפנימיותו את כח הדעת כמו שאמרו חכמי אמת, והרי הדעת הוא כלל כל האדם כמ"ש בנדרים מ' א' דדא ביה כולה ביה, וע"כ מדת השלום הוא המחזיק את כל המדות, והמדות הם כלל המצוות, ונמצא שהשלום הוא הבית קיבול של כל התורה כולה.

ומכיון שבפורים קיבלו עם ישראל אחיזה בד"ת השמימיים כפי שהם אצלו ית' שעשועיו עם עם, וע"כ תקנו לנו את מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, בכדי לאחוז במדת השלום שהיא הבית קיבול לכל התורה, ובן תורה צריך להשריש חזק בנפשו ביום זה את מדת השלום באופן כללי. המובן בשלום הוא לא רק לחיות טוב עם חבר ששוה עמו בדעה ובמעשים,

אלא גם כשיש חילוק דעות ביניהם, צריך לשעבד עצמו להבין שיש גם דעה אחרת, ולמצוא איזה צד השוה ביניהם, ולא ישאר "הוראת שעה" בפורים בלבד, אלא לקחת זאת לכל השנה בהיותו הבית קיבול לכל התורה, דלולי זה גם אם יקבל אלף פעמים לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה, אין הד"ת נעשים קנין בנפשו וחסר בע"מ לעשות, שבעיקרו הוא במדת השלום שהוא כלל כל התורה כמ"ש הגר"א ז"ל.

15

קנה מתנת דברי שלום ואמת חיים

והנה צריך הגילוי במעמד זה בתחנותיים להיות כעין הגילוי שהיה אז בעליונים, וכאשר אז לפי דברי החפץ חיים השי"ת הראה להם באור פניו שהוא אחד על הכל ונתגלה להם תורת חיים ואהבת חסד, כן עתה בתחנותיים הגילוי שבהסתר צריך לכלול גם תורת חיים וגם אהבת חסד. והנה איך שנתגלה בסיפור הנס ובמהלך הישועה כי התורה היא תורת חיים, דבר זה עוד יתבאר לפנינו בס"ד וכעת מבואר על פי כל הנ"ל איך שאהבת חסד נתגלה בה, כי אלו הן הדברי שלום של המגילה אשר למדנו בה כי בלתי השלמות במדת החסד ובמצות בין אדם לחברו לא היה מרדכי ראוי שיעשה הנס על ידו, ותכלית דברי שלום אלו היא לקבוע בלבנו אהבת חסד אמתית.

14

אמנם שונה לימוד זה מהתעוררותם במעמד הראשון כי במעמד הר סיני היתה כל השגתם ישמים ממעלי וכדברי ח"ח הנ"ל כי התבוננו אז ברוך קדש על מה עומדת הבריאה וכי היא תלויה רק בחסדו יתברך שהוא מלא כל הארץ כבודו, ואז היו הם בעצמם נביאים גדולים קרוב לדרגת מלאכי השרת ועל כן נכנס בלבם אהבת חסד ורצו לקיימה כי עולם חסד יבנה. אבל כשחזרו וירדו לעולם הטבע לא היה הדבר מתקיים אצלם כי חשבו שבמצבם הטבעי יהיה אי אפשר להתאים עצמם לדבר זה שהוא קל רק למלאכי השרת.

והאמת שזכו לכל הנס על ידי מצות גמילות חסדים, וכמו שהביא הערבי נחל' (פרשת מקץ דרוש א) בשם האלשי"ך הקדוש, "אם יתחברו שני אנשים באהבה אמיתית בלב שלם, שכל אחד ייטיב

להשגי, ויהיה כ"כ האהבה ביניהם, עד שכל אחד מהם לא יחשוב טובת עצמו, רק ישים כל מגמותיו אל טובת ותועלת חברו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם

מהשי"ת, שכביכול יפנה מכל עסקיו ויחשוב רק להיטיב לאלו האנשים, כי נודע מה שאמרו חז"ל "ה' צלך" (תהלים קכא, ה), שכל מה שהאדם מתנהג - כך ממשיך על עצמו מהשי"ת", היינו שאם איקלע מאן דהוא לצרה וצוקה ח"ו ימסור את נפשו להיטיב לזולת, לכל כוחו, וגם חברו זה ימסור נפשו להיטיב כן עם הראשון, וזה יעורר בשמים שגם הקב"ה ירצה לשכון ביניהם וממילא יתבטלו כל הגזירות^{מ"ה}, ומרדכי הצדיק השתמש בסגולה זו, כי כאשר שמע את

זממם של בגתן ותרש להרוג את אחשוורוש היה בידו ללכת בעצמו אל המלך ולספר לו על כך, ובודאי היה נהנה מטובת הנאה של אחשוורוש על זה, אך כיון שידע מרדכי שעת צרה היא ליעקב [כי מאז השתתפו ישראל בסעודתו של אותו רשע, היתה מדת הדין מתוחה עליהם] ויותר על טובתו למען אסתר המלכה, והצדיקת הזו התנהגה ג"כ בדרך זו, ובמקום לספר למלך מעצמה הגידה את הדברים בשם מרדכי, ואכן עי"ז נגאלו ישראל ויצאו מאפילה לאור גד^ה.

ויותר טוב לסלק את הנגיעות שלו ולגמול חסד עם חברו אך ורק כדי להטיבו, מבלי לצפות כלל לתשלום גמול, ואז תהא צדקתו עומדת לעד, וכמו

גדול יותר מנתינת תרומת כסף, וגמרא ערוכה היא (ב"ב ט:) "כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות". ולא דוקא לפייסו בדברים אלא להראות לו סבר פנים יפות, וכמאמרם (כתובות קיא:) "טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקו חלב", כי הרבה עושה ההארת פנים וגורמת להיטיב לזולת^י.

והנה יש החושבים שלא נאמרה מצות "מתנות לאביונים" כי אם לעשירים ובעלי ממון שיש בידם לפזר מעות לאביונים, אבל שאר אנשים אין להם לקיים מצוה זו כי אם בנתינת שתי מתנות לשני אביונים כפי שנפסק בהלכה ותו לא מידי, אך האמת אמרו בדרך רמז, כי בכלל מצוה זו לתת מתנה של דברי עידוד וחיזוק למי שהוא עני בדעת, וזה

ועל זה באה מגילת אסתר אשר כל מעשיה "על הארץ מתחת" ללמדנו איך לראות את ה' בתוך הסתר הטבע ולחיות כל חיינו באמונה חושית של השגחת ה' על הכל, וכדברי החינוך הנ"ל שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע היא סבה שתבא אליו מאת השי"ת ומיד האדם ומיד איש אחר לא תהיה דבר בלתי רצונו ב"ה וכו' ואשר משום זאת הניח דוד את שמעי בן גרא בחיים ואשר על כן מתחיל סיפור המגילה באיש יהודי, וזהו כל הגילוי שבסג' הבא לישראל על ידי מרדכי היהודי הזה - אין מקרה בעולם! ומרדכי זה החי בתוך הטבע ומגלה לנו שם את יד ה' אשר אין עוד מלבדו הוא הדוגמא על הארץ מתחת של איש הדורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו.

ובזה חלוק ה"אתה הראית לדעת" של מעמד הר סיני מההוא של מרדכי ואסתר כי בחר סיני ראו את חסדי ה' כי גבר עלינו אבל לא למדו שם איך לקיים הדברים למטה. אבל בימי מרדכי ואסתר ראו חסדי האדם וכי בכחו הוא באמת להתגבר על טבעו לגמול חסד. ועל כן קיימו מה שקבלו כבר גם תורת חיים וגם אהבת חסד.

ולפי זה כבר מובן מאליו שמתוך דברי שלום אלו יצא חיוב לקיים מצות הבאת שלום בין אדם לחברו על ידי משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים כי זהו מהעיקרים היוצאים מפרסומי ניסא של המגילה ומהתעוררות של קיימו

וקבלו - לקבוע בנפשנו כי מצות אלו בין אדם לחברו יכולים אנו לקיימם, ומה גם אם ישלח דוקא למי שיש לו קפידא או טינא בלבו עליו אשר בזה הוא מראה כחו לחיות חזק ואמיץ לשמור הלאו של לא תקום ולא תטור ולקיים ואהבת לרעך כמוך ממש. ובזה אנו מראים את דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון כאשר השייית עוזר לנו ומסייע בעדנו לקיים את אגרת הפורים הזאת, על ידי עסקינו במצות של דברי שלום אשר על ידן אנו זוכים לשמחה הגדולה והמפוארה - השמחה של אהבת חסד.

ובכלל זה לשמח אחרים בדברים, ואמר הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ז"ע, שאלמלי היה יודע בימי חורפו, כמה גדולה מעלת הוצאת חיוך ושמייכל" מיהודי ביום הפורים, היה מסתובב ברחובות ובשווקים בכל שעות היום ומשתדל לשמח לב נדכאים ולחזק את רוחם הנשבר [היינו, כי גם זה בכלל מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים].

וזו מדת בני ישראל רחמנים בני רחמנים, ובמדה זו שונה היהודי מאומות העולם, כדחזינן מסוף המגילה, דכתיב (א) "וישם המלך אחשוורוש מס על הארץ", ואמר הגר"א מוילנא ז"ע, כי בתחילה עשה הנחה למדינות כדי שתגלה אסתר את עמה ומולדתה, אולם אסתר עמדה בשלה ולא גילתה, כמו שנאמר (ב, כ) "אין

אסתר מגדת", אבל אחר גזירת המן התחננה על נפשה ועל עמה וממילא נודע לאחשוורוש יחוסה, וכיון שהיתה לו הרווחה החזיר את המס כבתחילה, וזהו דרכו של גוי שאינו חושב כי אם על עצמו, ומיד בהזדמנות הראשונה הטיל מס על בני המדינה כדי להוסיף על עשרו, והיינו כי גם את ה'הנחה' עשה לצורך עצמו בלבד, אבל להבדיל מרדכי הצדיק מדה אחרת היתה לו, ואדרבה אחר הנס תיקן לתת מתנות לאביונים ולהיטיב לזולת^{מ"ה}.

Pleasant conversation, sichah na'ah, holds tremendous power. If you speak to others with kindness and compassion you can literally revive and sustain them. You can give them life. You can become a boneh olam, a builder of the world, and for that you deserve to be rewarded. A stranger walks into the beis midrash, and you go over and say, "Shalom aleichem!" With these two simple words, you've transformed him. In effect, you've told him, "You're somebody important. You count. I recognize your worth, and I acknowledge it." That is pleasant conversation that gives life, that revives, that sustains, that deserves a great reward.

1. The Jewish people find strength and success when they are united. The archetype for such unity was seen at Sinai, when the Jews gathered together קָאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד — “like one person with one heart” (*Rashi, Shemos 19:2*) to receive the Torah. Divisiveness, on the other hand, can bring our destruction, as was the case with the destruction of the Second Beis HaMikdash (see Yoma 9b). Haman knew this, and predicated his success on the disunity of the Jews. This can be seen from his lobbying of Achashveirosh for their destruction, where he described the Jews as an אֶחָד מְפֹרָד — “one nation that is splintered and scattered” (Esther

To undo the evil decree, the Jews had to correct the error that caused their weakness. They had to unite, as Esther commanded, לְךָ קְנוּס אֶת כָּל הַיְהוּדִים, — “Go gather all the Jews together” (*ibid. 4:16*), and come together both in prayer and on the battlefield, as it says, נִקְהְלוּ הַיְהוּדִים בְּעָרֵיהֶם, — “The Jews came together in their cities” (*ibid. 9:2*).

*Since the Purim miracle came about through Jewish unity, Chazal sought to foster unity on Purim. By instituting the mitzvah of *mishloach manos*, giving food packages to friends, they brought people together, and strengthened relationships. Hence the wording: מְשַׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ — “sending food packages each person to his friend” (Esther 9:19). The purpose of the mitzvah is to increase *rei'us*, friendship. In addition, to ensure that full unity is established, the unifying mitzvah of *matanos la'evyonim*, gifts to the poor, was instituted to guarantee that the poor of *klal Yisrael*, who are often friendless, would not be forgotten by their brethren. This serves as a guarantee that they will be included in the *simchah* of Purim together with the whole of *klal Yisrael* forever.

(*Manos HaLevi, Esther 9:19*)

25

דרך נוספת לצאת מההסתר - ע"י משלוח מנות ומתנות לאביונים - "והדרך השנייה כלולה במצות היום משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים..."

אחרי שראתה אסתר את גודל התגברות הסטי"א כל כך עד להשמיד את כל היהודים, אמרה שאין עצה רק לך כנוס את כל היהודים בלב אחד כאיש אחד, שאין עצה מעולה כזו המועילה בעתים הכי קשים...

יש בזה ב' דרגות, אהבת חברים ואהבת ישראל. משלוח מנות איש לרעהו הוא אהבת חברים, לזה שקרוב אליך בדת, ומתנות לאביונים הוא אהבת ישראל אע"פ שאינו רעהו בבחי' אביון שאינו מבין כלום ועני בדת, אבל הרי הוא יהודי ומחוייבים לאהוב אותו ולשלוח לו מתנות לעורר האהבה.

צדקה לא כתיב כאן אלא מתנות, כי חובת היום לעורר אהבת ישראל לכל אחד מישראל באשר הוא. אין דבר שיכול להציל את האדם בכל המצבים ולהוציאו מכל המצוקות כאהבת חברים" (נתיבות שלום עמ' סא)

26

Festival of Life - R. Leff

The salvation of Purim emphasizes the value of even the Jewish physical body in G-d's eyes and His plan for the world, because it was only the physical safety of the Jew that was endangered on Purim and not his spiritual eternity. Thus we celebrate the day with food and drink and give *mishlo'ach manos*, food gifts, to others to promote and enhance ours and others' physical existence, which is so precious to G-d. We also give *mattanos l'evyonim*, gifts to the poor, signifying that our importance is not determined by our wealth or power, but

בעצם ההשתתפות של עם ישראל בסעודת אכשורוש ניתק החיבור, ניתק החוט המקשר בין הרחמינות השמימית לבין הגשמיות הארצית. בא מרכיב הצדיק שהיה בכחינת מרע"ה בדורו (יעו"י בזה באסתר רבה ו, ב) ופעל לאחד את עם ישראל עם קודשא בריך הוא ע"י תורה ומצוות. מגילת אסתר שהיא כאמיתה של תורה (מגילה טז ע"ב) שזכרם לא יסוף מורעם וגם בתוך הגלות יהיו קשורים להקב"ה דרך התורה. ומצוות היום - שכיון שביום הזה אנתו צריכים לחיות את האהבה הזו באופן מעשי חקנו בו מצוות שהן מצוות של אהבה. האחת משלוח מנות. והשנייה מתנות לאביונים. משלוח מנות היינו כפשוטו להרבות אהבה וריעות ושלום. ואילו המצוה השנייה לא נקראה בשם "צדקה לעניים", אלא "מתנות לאביונים". מתנה היינו דבר שנותנים מתוך אהבה, אין זה יום של צדקה לעניים, זה הוא יום של מתנות, אם יש מישוה שבור שומה עליך שתרגיש את הנשמה שלו, למשפחה שלך אתה שולח מתנות? ! לשכן שלך אתה שולח? ! ולאביון? ! האם אתה שולח לו מתנה כמו שאתה שולח לרעייתך, כמו שאתה קונה לילדך? !

מכח חינוך עצמי זה של עשיית מצוות בין אדם לחברו בדרך של נתינת הלב, אף המצוות שבין אדם למקום מקבלות צורה של ביטוי לאהבת הלב. וכשהקשר אל הקב"ה הוא כאהבת הלב, שוב לא מחפשים היתרים וקולות

*פורים הנו יום מיוחד בזה שיש בו את כל המיווג הזה, עליו נאמר: "כל הפושט יד נותנים לו" - נותנים לו מתנה של אהבה, של חיות מחודשת.

23

77 שפתי חיים

חכמי אותו הדור ברוח קדשם הבינו שצריך לחזק לדורות ענין זה של אחדות ישראל, נמנו והתקינו את מצוות היום - משלוח מנות ומתנות לאביונים, שע"י קיום מצוות אלו נחדש עלינו בכל שנה ושנה את השפעתם של הימים ההם, לעורר עי"ז את כח האחדות לדורות - בזמן הזה. זה הטעם לתקנת חז"ל משלוח מנות איש לרעהו, שע"י זה יבואו לקירבה הדדית, וע"י קירוב הלבבות בין איש לרעהו תגדל האהבה. וכך מבואר במסכת דרך ארץ וזטא (פ"ב) "אם חפץ אתה להידיבק באהבת חברך הוי נושא ונותן כטובתו". בנהוג שבעולם כששולחים מתנה איש לרעהו הרי זה כבר תוצאה וכיטוי של האהבה שקדמה לה, וא"כ כך היה צ"ל: אם אהב אתה חברך הוי נושא ונותן בטובתו. אלא. מכאן לומדים שהדבר הפוך - האהבה היא תוצאה מהנתינה; אכן תחילתו הוא מעשה חיצוני בלבד, אבל סופו לבוא כתוצאה מכך לאהבה פנימית. זו התכלית בקיום מצוות משלוח מנות - לייצור אהבה הדדית, וע"י כך לעורר את כח האחדות לדורות - בזמן הזה.

24

איש עם רעהו, זו יצירה מושלמת של אהבה ואהווה, ונפטרים ע"י כך מחיוב משלוח מנות. * וכך היא תקנת שאר מצוות היום, מתנות לאביונים - להרגיש את עצמו כאחראי לזולת, וכתוצאה מכך מבטל את רצונותיו הפרטיים. וכן סעודת פורים - כמבואר בפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה" וגו', מבאר רש"י "מתאספים יחד ואוכלים ושותים יחד, וכן קיבלו עליהם שמי הפורים לא יעברו" - סעודת פורים מטרתה לאחד את כולם ולשמוח בצוותא איש עם רעהו, וע"י זה מנחילים לדורות את הקבלה המחודשת בימים ההם - כאיש אחד בלב אתך.

מענה מתבאר איך קשורים מצוות אלו עם ימי הפורים, ומה המטרה בקיומן. ע"י מצוות היום מחודשים אנו עלינו את הקבלה שהיתה בימים ההם, ע"י איש אחד בלב אחד - לדורות, וע"י כך זוכים אנו לישועת ה' בזמן הזה - כבימים ההם. וכאמור, ישועת ה' זו תלויה בנו, כשאנו מאוהבים ומאוהבים כחטיבה אחת, מבטלים את רצונותינו האישיים למטרה אחת בלבד - רצון ה', ע"י זאת זוכים לישועת ה' כבימים ההם - בזמן הזה.

rather it is intrinsic to our being, G-d's special people. This attribute is shared even by the Jew who is destitute, and hence we give him a present — not charity — to emphasize our recognition of his importance and worth.

29

רשימות

קלב לקט וספיקים

בפורים צריך להרגיש כזה סוג של התבטלות לה' וזה ענין עד דלא ידעו...

מתנות לאביונים

ענין "מתנות" לאביונים ולא צדקה לאביונים, ביאר המשגיח, בדרך משל למלך שיש לו כמה בנים, ובקטנותם בעודם על שולחן אביהם, אין יתרון לאחד על השני שהרי כולם שוים אצל אביהם, אבל כשהם גדולים וכל אחד הולך לדרכו, ואחז נעשה מלך באיזה מדינה, והשני בעל מלאכה מפורסם, או חשיבותם משתנית, אבל כשאביהם עושה סעודה ושמחה, וכולם באים לשבת אצל אביהם, מיד כולם שוים אצל אביהם ואין חילוק ביניהם ולכן נקרא "מתנות" לאביונים דהיום כולם שוים. ולכן כל הפושט יד נותנים לו דאין הבדלים.

***

מתנות לאביונים הוא "החשיבות" לאביונים, ולא סתם צדקה וזה נתחדש בפורים.

66 \ INSIDE PURIM

30

6. Purim was established as a day of "Joy and feasting" (Esther 9:22) for all Jews. In order to make sure that the poor would have provisions for their Purim feast and be able to be b'simchah with everyone else each year, Chazal instituted the mitzvah of matanos la'evyonim. However, to

prevent the embarrassment of those who were needy, they also established mishloach manos, so that it would be hard to distinguish between those who were receiving mishloach manos and those who were receiving matanos la'evyonim.

(Sefer Apiryon, Parashas Zachor)

Tek

משלוח מנות ומתנות לאביונים

"ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים" (שם: ה')

מהו הקשר שבין משלוח מנות ומתנות לאביונים לבין פורים? הקשר של קריאת המגילה לפורים מובן, מכיון שנלחמו ונצחו קוראים את המגילה. גם הענין של משתה ושמחה מובן. אבל בקשר למשלוח מנות ומתנות לאביונים, לא ברור מהו הקשר בינם לבין פורים?

האר"י הקדוש מבאר צנינים מאד גבוהים, הכל נמשך משורשים ורוחניים. אך ניתן להסביר גם כך:

המין אמר לאחשוורוש: "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים" - כלומר כולם מפורדים ומפורדים, אין ביניהם בכלל אהבה, אין ביניהם חברות, אין ביניהם קשר, או ממילא נוכל להתגבר עליהם. וכנגד זה אמרה אחר כך אסתר למרדכי: "לך כנוס את כל היהודים", זאת אומרת להפך - כנוס אותם, חבר אותם. היהודים צריכים להיות מזדוברים כך שהיחסים שבין אדם לחברו ילכו למישרין. כל אחד צריך להסתכל על חברו כמו אוצר יקר מדוע? בעולם, אנשים שעבודת ה' מענינת אותם הם כל כך מעטים, וגם מבין אותם האנשים שעבודת ה' מענינת אותם יש כאלו שהענין הוא רק מבחינה חיצונית ולא יותר, והאנשים שמענין אותם באמת לבוא לקרבת ה' הם מתי מעט. ואנשים שהולכים בדרך פנימיות התורה הם עוד יותר מעטים. יוצא אם כן שכל אחד ואחד הוא שקול כנגד רבבות. כך צריך כל אחד מאיתנו

להסתכל על השני. הבעל דבר יודע שאם כך יסתכל כל אחד על השני יצמח פה בניין גדול מאוד, אם כל אחד יחשיב כך את השני זה יהיה דבר גדול, ולכן הוא מפריע בכל מה שהוא יכול. ע"כ המין אמר לאחשוורוש - הנה זו ההזדמנות "ישנו עם אחד מפורד ומפורד", ואסתר כנגד זה אמרה "לך כנוס" - צריך לעשות כנוס, צריך שיהיה חיבור בין אחד לשני, צריך שתהיה אהבה. לכן, כנגד הענין הזה, תקנו שצריך לשלוח מנות ולתת מתנות לאביונים.

כתוב שהנס לכאורה היה על ידי דברי הצומות וזעקתם, אבל אפשר להגיד שדברי הצומות וזעקתם כעצמם היו בנויים על "לך כנוס את כל היהודים" על כך שהם היו מכונסים, על כך שכולם היו מהוברים. אם כל אחד צם וצועק לבד כפינה שלו ואין לכל אחד קשר עם השני, הצומות והזעקות אינם עוזרים הרבה. אם כן, היות ואסתר אמרה "לך כנוס את כל היהודים" נהיה חיבור, ולכן אנו שולחים מנות ונותנים מתנות לאביונים מפני שאנו מבינים שהכל בנוי על ענין זה של אהבת חברים.

מה נקרא אהבת חברים? כל אחד צריך להסתכל על השני כמו אוצר יקר. כל אחד מבין שאסור לחשוב מחשבות זרות וענינים של גנאי על הקב"ה, ואם באה לאדם מחשבה כזאת הוא מבין שיש להתפטר ממנה. כך, על אותו משקל, צריך להיות לגבי החבר, לא פחות. אם באה לו מחשבה של גנאי על החבר, הדבר לא פחות חמור מאשר מחשבה של גנאי על הקב"ה. זוהי תפיסתו של מן בעל "הסולם", שמבאת באחד מהמאמרים בספר הש"ש (שהוא בעיני בניין אב), וזוהי

31

קפ טיב פסוקי דזמרה - התפילה

יש לבאר, 'פתחת שקי ותאודני שמחה', 'שקי' הוא גם כינוי למקום שהמעות מונחים בו, ונרמז בו, כי כשהאדם פותח את שקו ונותן מממונו צדקה לעניים, מובטח לו שיהיה בשמחה. ותענין הוא, כי כשמנתה אחרים מממונו הריהו מעורב בין הבריות, וכיון שכן יהיה שריו בשמחה, מה שאין כן כשאינו נותן צדקה ח"ו, הריהו בודד לכדו ומתוך כך הוא שרוי בעצבות ומרה שחורה. ותכלית השמחה היא, 'למען יזמר כבוד ולא ידום', בכדי שיזמר וישורר להש"ת ללא הפסק, וכיון שכן יכיר בכך, ה' אלוקי לעולם אודך, שה' הוא אלוקיו ויתן לפניו שבת והודאה.

רש"י תהלים פרק 8 33

פתחת חלוקיך צלעו, כמו ופתח את הגמלים (בדלשית מד לב) ורבותינו דרשו כל המומר על מרדכי ואסתר והמין נפסיקתא זוטא, ואני אמרתי נשלי אתר המן, הליך ה' אקרא אתר אסתר וכי עד היום עוזר לי, הפסוק מספדי למחול לי אתר מרדכי וכל ישראל.

32

אדהל

משה

פרק ט רש"י

שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלין ולהחיות לב נדכאים עכ"ל.

* כלומר שמעיקרה של שמחת פורים, גדלה ותפארתה, להיות מקור שי שמחה, שממנה יהיו שואבים שמחה, וממנו יהיו נמשכים ונובעים מעיינון חדשים של שמחה, מעיינות חדשים של חיות וחיים, להחיות רוח שפלין ולהחיות רוח נדכאים. ובהו הוא דומה לשכינה. זו היא סגולה ומעלת פורים שכל יחיד מישראל יעשה עצמו למקור ומעייין של שמחה.

בן עיקר ההכנה לפורים הוא להתבונן בקיום מצוות היום: קריאת מגילה משלוח מנות, מתנות לאביונים, ומשתה.

35 ט"ו האדר"ם - ר' אהר"ל מפי"א זצ"ל

וכנראה דעת הר"ן ז"ל, שאף מצות מתנות לאביונים קשורה למשתה ושמחה, וגם היא באה כדי שיהיה הממון מצוי להוצאות סעודת פורים. או שסובר שזה שייך לשמחת פורים הכללית, ויש לעיין.

החשיבות המיוחדת של מתנות לאביונים מסתם צדקה - כתב הרמב"ם (פ"ב מגילה הי"ז) "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגוים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים", והגם שבכל השנה כולה אין לשער את גודל המצוה והתענוג שמצות גורמת למעלה בהיכלות והעולמות העליונים מ"מ יש משנה חשיבות גדולה במעלה יחירה משאר ימות השנה למצות הצדקה של מתנות לאביונים בפורים, וכמוש"כ הרמב"ם שהיא קודמת לרובי סעודה ורובי משלוח מנות" (מרבח חיים פרק טו)

37

ומלמדנו הכתוב דרך צורת הניתנה, שתהי' "מתנות לאביונים", מתנת חינוך, בחינם הגמור והמושלם. ולא כדרכם של הרכה נתינות צדקה שמעורבים בהם כל מיני נגיעות ופניות שונות, ומצפה לגמול מסוים מצד המקבל, אם שיכיר בטובתו ויכבוד על כך, או שאר אינטרסים ידועים ושאינם ידועים, המצויים בין נותני הצדקה.

36 אולם לדרכנו יש לומר טעם זו ההלכה, בהיות שצריכה המתנה להיות בשלמות הגמור, ללא שיתערבו בה שום חשבונות והתחשבויות. ולכן תקנו, שלא לדקדק כלל בדבר, אלא כל הפושט יד נותנין לו מיד, שבזה מסתלקים כל מיני חשבונות, למי ליתן ולמה ליתן וכו'.

ואמנם זו המדרגה הגדולה אינה נוהגת כי אם ביום הפורים הנעלה, שבימים הללו עוזבים ישראל את כל החשבונות וההתחשבויות שביניהם, ומתאחדים יחדיו כאיש אחד בלב אחד.

38

אם לא ידעו

חיתום הדברים יהיו בדברי ה"קדושת לוי" (לפורים קדושה שניה): "אשרי האיש אשר עושה נחת רוח ליוצרו, שיהיה שמח מאד על כל המצוות, ובפרט על מצות הצדקה ומתנות לאביונים, ויעשה בשמחה ובחדוה רבה, ואל ישים אל לבו חס ושלום איזה צער או איזה צרות עין כי יחסר לו מעותיו בעת שנותן לעניים, כי כיון שגורם חסד בכל העולמות [ע"י שנוהג במדה זו], אזי מחסדי הבורא ברוך הוא יוסיף לו הא-ל ככה אלף פעמים, ויברך אותנו כאשר דבר לנו... [ובודאי יתוסף להנותן עשירות וכבוד לעבודתו וליראתו ותורתו]."

37 גודל ענין נתינת מתנות לאביונים - יומה נכבד היום הזה, והוא העולה על כל שאר ימות השנה במצות הצדקה, כי ביום הזה עושה האדם כמצות הצדקה תיקונים נפלאים ונוראים במדות ובעולמות העליונים הקדושים לאין תכלית יותר מבשאר הימים. * לכן ירבה אדם בצדקה ומתנות לאביונים אף יותר מהשגת ידו, וכל הפושט ידו ליטול, אף שיודעין בו שאינו צריך ליטול צדקה - נותנים, כי במדה זו של נתינת ביום זה עושה תקונים גדולים בעולמות העליונים הקדושים.

"ויהיה שמח מאוד במצוה הזאת... ומה טוב שישלח מתנות לאביונים על ידי בניו ובנותיו הקטנים כדי לחנכן במצוות. וזכור אני כשהייתי קטן, היה אבי ע"ה משלח על ידי לאיזה עניים, ולא שלח על ידי משרת, כדי לחנך אותי במצוה..."

39

Inside Purim:

8. The Bnei Yissaschar explains that these two mitzvot are part of the mitzvah of tzedakah, charity, which has infinite power. Although the Jewish people may have many mitzvot to their credit, their sins can conceal these mitzvot and stifle the effectiveness of the help that the merits of those mitzvot can bring. However, the mitzvot of learning Torah and giving tzedakah — which includes gemilas chasadim, acts of kindness — are so strong that it is impossible for them to be concealed by sins.

41

במצות מתנות לאביונים יכיר ויבין שאין הוא עדיף מהעני - "איתא בגמ' (מגילה ד' : שענייהם של עניים נשואות למקרא מגילה, ופרש"י לקבל מתנות לאביונים, ומבואר שגדול כבודם של העניים ומקדימים להם מצות מתנות לאביונים משום שענייהם נשואות לזה, והזמן גרמא שכל אחד כשכא לקיים מצות מתנות לאביונים [וכן בשאר ימות השנה] יתן אל לבו ויחשוב ויתבונן במצבו של העני כמה עדיף הוא - הנותן - יותר מהעני הלא העושה והכבוד מלפני ה' הוא, והשי"ת הוא שסייב הסיבות שזה יעני וזה יעשיר וא"כ כמה יתגאה הנותן יותר מהמקבל וכי ממון שיש אצל הנותן האם שלו הוא, הלא כל זאת חננו השי"ת ככתוב (דברי הימים א' כט, יד) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, והוא אצלו כפקדון ולשמירה לעשות בהם כרצון הנותן י"ש ומה לו להתגאות כמה שאינו שלו" (מרבח חיים טו)

40 א"ת א"ת ה"ת

במשנתם של ה"חתם סופר", ה"אמרי נועם" וה"תורת אמת" מתבאר, כי מאחר שנס פורים החל כשבני ישראל לא היו ראויים לכך מצד מעשיהם, משום כך, כדי לעורר ענין זה, עלינו לשלוח מנות וליתן צדקה לכל נזק ונזק, כדי שב"עובדא דלתא איתער [יתעורר] עובדא דלעילא" והקב"ה יושיענו וישפיע עלינו מטובו אף כשאיננו ראויים וכדאים לכך".

קע מתנת ויהי אומן את הדסה חיים

ויהי אומן את הדסה

במדרש רבה איכה איתא עה"פ יתומים היינו ואין אב בזה"ל: ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם ואמרת לפני יתומים היינו ואין אב חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד מכם במדי לא יהיה לו אב ואם הה"ד ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם, עכ"ל. וצריך ביאור כי משמעות דברי חז"ל אלו היא כאילו היה מעלה במה שאמרו ישראל על עצמם יתומים היינו ואין אב וזכו על ידי זה שנגאלו ע"י אסתר שלא היה לה אב ואם. ויש להבין מהו המעלה והזכות.

והנה ידועה הסגולה שהובא בספר תומר דבורה (סוף פרק א') דכמו שהיה האדם מתנהג למטה כך יזכה לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כך משפיע מלמעלה וגורם שאותה המדה תאיר בעולם, ולפי זה גם אחרי שישראל ירגישו עצמם כיתומים אשר בך ירוחם יתום, צריכים עוד שיהיה ביניהם מי שיכול לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה של אבי יתומים להשפיע שאותה המדה תאיר להם בעולם, וזהו שזכה מרדכי לפעול במרומים עוד קודם שפעל שום דבר על הארץ מתחת, כאשר מגלה לנו הפסוק ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם ר"ל הצטיין במדה זו של אבי יתומים, וגרם עי"ז שזאת המדה האירה בעולם אורה ושמחה של גאולה וישועה.

ובאמת גם מה שקדם בפסוק שם "אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה וכו'" בשבח גידול יתומים הכתוב מדבר, כי עיין בתרגום שני שם וז"ל: ובגין אסתר גלה מרדכי דאמר מוטב דאזיל בגלותא ואירבי לאסתר דמן דאהי בארעא דישראל, ופי' פתשגן הכתב שם כי אמר טוב לי ללכת בגולה ואהי אומן לאסתר מהיות בארץ ישראל. כל כך הבין מרדכי חשיבות מדה טובה זו להיות אבי יתומים עד שהיה בכח פעולתו לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שהתנהג כך השפיע מלמעלה וגרם שאותה מדה תאיר בעולם.

להחיות רוח שפלים

הנה חוץ מהמצות של משלוח מנות וסעודת פורים יש בפורים מצוה מיוחדת של מתנות לאביונים, והרמב"ם (בהל' מגילה פ"ב הי"ז) הרחיב דיבורו על ענין מצוה זו וז"ל: מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, ע"כ. הרי דחידש לנו הרמב"ם כי יש בקיום מצוה זו לשמח לב עניים ויתומים משום והלכת בדרכיו להיות דומה לשכינה, אשר עליה נאמר להחיות רוח שפלים. אבל עדיין צריך ביאור למה מקומה של מצוה זו היא דוקא ביומא דפורים.

ולפי דברינו הני"ל הכל מבואר כפתור ופרח כי במדה זו הקב"ה פודה את עמו מכל צרותיהם והיא היא המדה אשר על ידה נעשה הקב"ה לאבי היתומים להריק מלמעלה מה שפתח מרדכי מלמטה בחיותו אומן את הדסה. ולכן תקנו לנו לזכר מהלך הנס להיות כל אדם מתנדב במדה זו של להחיות רוח שפלים עי"י המצוה של מתנות לאביונים.

ואגב יש לדייק בלשון הרמב"ם שהגם שיש לכל מצוה השפעה ודבקות לקדושתו יתברך מכל מקום "מוטב" להרבות במתנות לאביונים כי במעשה זה הוא דומה לשכינה ממש ודביקותו למעלה מכל דבקות. והוא אותו "מוטב" ממש שאמר מרדכי "מוטב" דאזיל בגלותא וארבי לאסתר דמן דאהי בארעא דישראל, ר"ל אע"פ שהישיבה בארץ ישראל יש בה השפעה גדולה ודבקות לקדושה מיימ לגדל יתומה בתוך ביתו הוא דומה לשכינה ממש ואין לך דבקות מעולה ממנו שנאמר אבי יתומים ודין אלמנות אלוקים במעון קדשו! ולכן הוא חלק מזכרון הנס של פורים להראות כי מוטב להרבות במתנות לאביונים יותר משאר מצות היום כי כן היה מהלך הנס באמת עי"י מרדכי היהודי שהבין כי מוטב דאזיל בגלותא. ודייק. 47

והו סוד הפורים שנתן הקב"ה לישראל בתקופה השפלה ביותר שעברה עליהם. ומשום כך בפורים כל הפושט יד נותנים לו, אפילו אם אינו ראוי לזה. ואע"פ שבכל השנה אין שום הצדקה ושום דרך ואופן שיתנו לו, ואפילו נכתב ונתתם בשבעת המלך שלא מגיע לו כלום זה לא טוב בשבילו, גם עבורו נפתח פתח בפורים וכל הפושט יד נותנים לו. כי הגילוי של פורים הוא שאצל יהודים אין בכלל מושג של

אבוד. אפילו אם כבר נכתב ונתתם בשבעת המלך. הגילוי של פורים שכמותו לא נהיתה מאי בכל שנה ושנה, והוא בבחי' אחת בשנה שהקב"ה נותן לישראל את הגילוי של מה שאלתך ונתת לך ומה בקשתך ותעש. והזמן הזה הוא העת רצון הגדולה ביותר בשנה, שגם אם כבר נעלו כל השערים נפתח ליהודי פתח למעלה מלמעלה מן הטבע. ואיתא בדעת משה בשם הרה"ק מברדיצ'ב זי"ע בענין הגמר חתימה טובה, שלפי הסדר הנביעים זאת בראש השנה ויהי"כ פ, אך לפעמים עדיין אין להחליט את הגמר חתימה לטובה בימים הנוראים ודוחים זאת לחנוכה, ולפעמים גם

בחנוכה עדיין אי אפשר ודוחים את הגמח"ט לפורים. כי בפורים נפתחים שערים עליונים של גמח"ט, ע"י שיהודי מגיע למס"ב ומוסר עצמו להשי"ת בביטול היש הגמור לבחי' אין, נפתח לו פתח מהמדה של אין בחי' עתיקא קדישא. תמיד יש פתח ישועה לכלל ישראל, הן בענינים הכלליים והן בענינים הפרטיים, בענינים הגשמיים ובענינים הרוחניים. יש ענינים שרב בהם ההסתור בבחי' ואנכי הסתר אסתיר שאין בכלל דרך להבקיעם, ובפורים נותן הקב"ה אחת בשנה את הכח להבקיע את הכל ולפתוח שערי ישועה ורחמים למעלה מלמעלה מכל הטבע.

R. Firefield Speaks

creatures, so must we try to treat other people in ways that will revive them, sustain them, reassure them. The Almighty gave us the ability to breathe life into other people. That should be the defining characteristic of our relationships.

Each and every one of us is obligated to breathe life into people around him, whether it is in regards to Torah, avodah or any of the other aspects of life in which they need support. The Almighty will then breathe life into us and support us in everything we need.

ומשלוח מנות. נתייסר מצות משלוח מנות, לבקש שוכן שחקים לחנינו מאוצר מתנת חינם (עטרת ישועה), ואמר הרה"ק משינאווא זי"ע: הקב"ה מקיים את כל המצוות, איך הוא מקיים מצות משלוח מנות, אין זאת אלא ע"י שהוא משפיע לעמו ישראל בימי הפורים האלה מחילה סליחה וכפרה, בני חיי מזוני וכו' (פי צדיק).

ומתנות לאביונים. בפורים יש סיעתא דשמיא מיוחדת, כי הקב"ה מקיים משלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים - שנותן מתנות לכל הפושט יד, שבעצמו אינו יכול להתגבר על היצד במחשבות ובמעשה (בית אברהם). "אביון" הוא התאב לכל דבר, וכמו שיש אביון בעניני הגוף, שאין לו ח"ו כמה להחיות את נפשו, כמו כן יש אביון בבחי' הנפש, שהוא ריקן וחסר מבחינת הקדושה, והגם שהוא בעצמו גרם לו, עכ"ז השי"ת מרחם עליו ונותן לו כמתנת חינם (תורת אמת, דף צ"ג) (א"ר ב"ר א"ר א"ר ב"ר א"ר א"ר)